

Fredningsnævnet for Nordsjælland

Sdr. Jernbanevej 18B

3400 Hillerød

Tlf. 47 33 87 32

E-mail: nordsjaelland@fredningsnaevn.dk

Referat af offentligt møde den 22. august 2019 kl. 10.00 i sag nr.

FN-NSJ-057-2018F: Fredningssag om Esrum Søes omgivelser i Hillerød, Gribskov, Helsingør og Fredensborg Kommune.

Mødet blev holdt på Nødebo Kro, Nødebovej 26, 3480 Fredensborg.

Fredningsnævnet for Nordsjælland bestod af Niels. H.V. Olesen (indstillet af Miljøministeren), Nina Uhland Kristensen (Helsingør), Poul Mose Hansen (Hillerød), Carsten Nielsen (Fredensborg), Lars Starck (Gribskov) og Morten Larsen (formand).

Som sekretær deltog Susanne Stig-Pedersen

Lodsejere, naboer og interesserede borgere samt repræsentanter for staten, kommunerne og organisationer var mødt. De mødte havde mulighed for at registrere sig. Fredningsnævnet bevarer listen med henblik på udsendelser af høringsbreve m.v. og afgørelsen i sagen.

Formanden Morten Larsen bød velkommen. Han informerede om Fredningsnævnets opgave og redegjorde for mødets forløb. Besigtigelse vil blive foretaget af områder i Hillerød og Fredensborg Kommuner i forlængelse af mødet. Danmarks Naturfredningsforening har tegnet en plan for ruten, der lægges frem. Man kører i biler fra punkt til punkt. Der vil senere komme indkaldelse til besigtigelse af områder i Gribskov og Helsingør Kommuner.

Forslaget er rejst af Danmarks Naturfredningsforening med støtte fra Hillerød Kommune for så vidt angår den del af forslaget, der vedrører denne kommune.

Fredningsforslaget omfatter 718 ha. Der er 92 lodsejere.

Fredningsmedarbejder i Danmarks Naturfredningsforening Kaare Tvedergaard Kristensen

gennemgik fredningsforslaget og baggrunden for forslaget. Han gennemgik endvidere fredningskortet.

Han anførte bl.a., at fredning af Esrum Søes omgivelser ikke er en ny opfindelse. Området er fra et tidligt tidspunkt blevet betragtet som et meget specielt og bevaringsværdigt landskab og helt tilbage i 1930'erne indførte man den første fredning. Det var "Dronningens Kovang" i Fredensborg Kommune, der havde til formål for at sikre udsigten fra Fredensborg Slot og park ned mod søen og omvendt. Efterfølgende har man så drypvis fredet flere og flere arealer i tilknytning til Esrum Sø med det formål, at beskytte de landskabelige interesser. Det gør, at DN i dag kan rejse et fredningsforslag på over 700 ha, hvoraf de 158 ha er ny fredning. Den resterende del er i forvejen fredet. Man ønsker at sammenskrive og revidere de eksisterende fredninger og samle dem til én stor fredning, der har relation til landskabet omkring Esrum Sø. Behovet for en revision af de eksisterende fredninger har været der længe. Allerede tilbage i det daværende amts tid, diskuterede man muligheden for at revidere fredningerne, fordi de i dag ligger som et kludetæppe ud over landskabet. De har alle det primære formål at beskytte landskabet, men ikke desto mindre er de en smule forskellige og er skrevet i forskellige tider, og derfor er formålet ikke lige klart i alle fredningerne. Det kan være svært for dels lodsejere og myndigheder at forvalte efter fredningerne. Der er områder, hvor der ligger flere fredninger på samme areal. Der er helt klart et behov for at revidere fredningerne. Dette er den ene del af baggrunden for fredningsforslaget. En anden del er, at DN også gerne vil forbedre offentlighedens adgang til området omkring Esrum Sø. Derfor foreslår DN, at der

skal udlægges ny sti. Det er ca. 9 km ny sti, som man forslår, at der skal udlægges med det formål at give offentligheden bedre adgang til landskabet, og i sammenhæng med de eksisterende stiforløbovre i Gribskov, at give offentligheden mulighed for at komme hele vejen rundt om Esrum Sø uden at skulle bevæge sig op på de offentlige veje i baglandet, som ikke er meget lidt trafiksikre for bløde trafikanter, og som ikke giver den samme oplevelse af natur, kulturlandskab og geologiske landkonstruktion mv.

Internt i DN har man haft også gennem længere tid haft dette område i kikkerten, og for lidt over 3 år siden blev det endeligt vedtaget i hovedbestyrelsen, at man skulle arbejde for at frede området og revidere de eksisterende fredninger. Tidligt i processen inviterede man alle berørte lodsejere til et informationsmøde på Esrum Kloster. På baggrund heraf har man fået mange henvendelser og været i dialog med lodjere, foreninger mv. Det er forsøgt at inkorporere synspunkterne fra disse dialoger i det forslag, der ligger i dag for at tage højde for så mange interesseområder som muligt. Man har også inviteret de fire berørte kommuner til at deltage i fredningsarealet. Hillerød Kommune har på den baggrund valgt at være med sagsrejser på fredningsforslaget.

Louise Kolding oplyste, at hun er medlem af Hillerød Byråd, og at hun er udvalgsformand for Natur-, Miljø- og Klimaudvalget i Hillerød Kommune. Hun oplyste, at Hillerød Kommune har rejst forslaget sammen med DN, fordi man ønsker en ny samlet fredning rundt om Esrum Sø. Der er 3 vigtige grunde hertil. Først og fremmest, bliver der skabt mulighed for en sammenhængende sti rundt om søen. Det betyder, at adgangsmulighederne bliver noget bedre, end de er i dag, og der vil med fredningsforslaget blive mulighed for, at komme hele vejen rundt om Danmarks næststørste sø. Det synes kommunen er rigtig vigtigt og positivt. Hillerød Kommune har erfaring med en anden søsti af en noget mindre skala, nemlig Slotssø-stien. I dag er der vist ikke nogen borgere, heller ikke lodsejere, der kunne forestille sig ikke at have den sti. Den har bidraget enormt til det område, som den ligger i. For det andet vil en samlet fredning sikre og understøtte områdes natur- og kulturhistoriske værdier. I Hillerød Kommune er det området i den sydlige ende af Esrum Sø, der vil blive omfattet af fredningen. Det drejer sig bl.a. om Stenholt Mølle og Mølledam, som er en del af vores kulturhistorie, men også Stenholt Eng og Møllekrogen med sit rige dyre- og planteliv. For det tredje vil en fredning sikre, at dette særligt smukke og historiske landskab vil blive bevaret, og beskyttelsen af udsigten over landskabet vil blive sikret. Man kan bare vende sig om og se, at der bestemt er noget, der er værd at bevare. Alt i alt vil en stor fælles fredning give mange fordele, som kommunen håber bliver en realitet, og kommunen håber – og det er også det kommunen hører – at rigtig mange er positive over for forslaget, fordi det vil være til stor glæde og gavn for alle i Nordsjælland.

Kaare Tvedergaard Kristensen foretog er nærmere gennemgang af fredningsforslaget og intentionerne bag. Man vil bevare og forbedre det åbne landskab omkring Esrum Sø. Man vil sikre naturværdierne, understøtte forvaltningen af Natura 2000-området og sikre offentlighedens adgang til landskabet og skabe mulighed for at etablere en sti. Det er et nedkog af selve fredningsformålene, som det fremgår af fredningsbestemmelserne i forslaget. Det er vigtigt at forholde sig til og hele tiden have i bagehovedet, for det er fredningens formål, der sætter kursen for fredningen. Hvis fredningen bliver gennemført, er det også fredningens formål, som man skal forholde sig til, hvis der søges om dispensation til eventuelle projekter. Det er primært en landskabsfredning. Der tages afsæt i både den oprindelige landskabsdannelse, men også i den påvirkning, som kulturhistorien har skabt. Med hensyn til landskabsdannelsen skal man 15.000 år tilbage til den sidste istid, hvor de enorme ismasser huserede over Sjælland og Danmark generelt. De har skabt det landskab, vi har i dag. Og fredningsforslaget bevæger sig mellem 2 istidslandskaber. Der er dels randmorænelandskab, som vi står i nu. Det er det ældste landskab. Det er blevet skabt, ved at gletsjerne i deres fremmarch har skubbet diverse sten og grus foran sig, og på et tidspunkt er temperaturen stegt, og isen er begyndt at smelte bort. Tilbage har stået den relative høje mur, som man kalder randmorænen, og det er det, man i dag ser som den Nordsjællandske højderyg, som strækker sig fra den nordlige del af Gribskov og helt ned til Rude Skov i syd. Det er synligt flere steder i fredningsområdet, navnlig på den østlige side af søen. Denne landskabstype kaldes et dødislandskab. De sedimenter, der har været i isen, er blevet liggende og har skabt dette meget kuperede terræn, som vi ser

med flotte bakker, gode udsigter og lavninger og dødishuller, hvoraf Esrum Sø er en af de største man kan se. Det er blevet Danmarks næststørste sø som resultat heraf og Danmarks vandrigeste sø. Den har faktisk været endnu mere vandrig, end vi ser i dag. Lige efter istidens afslutning, var vandspejlet op til 12 meter højere, end det er i dag. Så det har været en enorm sø på et tidspunkt. Afløbet for af Esrum Sø sker oppe nordpå og har været med til at forme Esrum Ådal, som vi ser den i dag, hvor vandet fra søen har løbet ud igennem og ud i Kattegat. Det gør det fortsat i dag gennem Esrum Å. Møllekrogen nede sydpå er også en del af dødislandskabet, men ligger mere i naturlig forlængelse af søen. Søen har som ferskvandsressource givet gode muligheder for tidlig bosætning. Der er ikke så mange velbevarede fortidsminder i selve fredningsområdet. De er hovedsageligt blevet gravet væk, pløjet ud og udjævnet efter hånden, men man kan se af alle de fortidsminder, der findes i Gribskov, at der har været livlig aktivitet allerede fra et meget tidligt tidspunkt. Den mere synlige kulturhistorie, som man ser i området, er noget nyere. Den er afsat i særdeleshed af kongemagten og af kirken, som f.eks. Fredensborg Slot og Esrum Kloster oppe i den nordlige del af fredningsområdet. Det er også noget af det, der adskiller regionen fra det resterende Danmark. Det er dette med, at det var kronen og kirken, der var jordbesiddere. Esrum Kloster har været meget dominerende og har været en stor magt i området. Der er også tydelige spor af den senere kulturhistorie som f.eks. Pramdragerstien – der hvor man gik og trak de store pramme med træ op langs søbredden. Til transporten af træ knytter sig endvidere selve Esrum Kanal, som også relativt velbevaret et langt stykke, og Sølyst – en gamle forvalterbolig – ligger også smukt i landskabet. En sidste ting, som er med til at forbinde fredningsområdet, den sydlige og nordlige del, er Stenholt Mølle nede ved Møllekrogen – også en meget gammel mølledrift. Den findes i nogen af de første kilder tilbage til 1100-tallet, hvor Valdemar den Store testamenterede vandmøllen til Esrum Kloster, som forsøgte at lave intensiv landbrug i området. Tilbage står i dag Møllebygningen og Mølledammen. I fredningsforslaget lægges der op til en yderligere beskyttelse af selve kulturhistorien omkring Mølledammen, så den ikke forsvinder.

I den nære historiske belysning har området været anvendt som landbrugsland, og det gør det i høj grad også i dag. Der er åbne dyrkede marker og husdyrhold, som dominerer området. Arealanvendelsen er i dag måske i nogen grad ændret til at tjene forskellige former for hestehold. Der kan også være tale om nogle større haveanlæg og lign. Fredningens formål er at sikre, at landskabet ikke bliver tillukket, så man fortsat har de store åbne kultuarealer med de store landbrugsarealer, som giver godt udsyn over landskabet. En anden arealanvendelse, som måske har vundet indpas, og som måske altid vil være der, er den rekreative anvendelse af området. Med en stor sø er det naturligt at begive sig ud i fiskeri og badning og cykling rundt om søen og vandring, og det er måske også noget man ser på og arbejder på i forbindelse med den nye naturpark. Der knytter sig store naturværdier til området, og derfor er hele Gribskov og Esrum Sø og mange tilstødende arealer udpeget til Natura 2000, og fredningsforslaget skal gå ind og understøtte udpegningen. Der findes op til 80 ha inden for fredningsområdet, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, og her vil fredningen også understøtte den beskyttelse. Der knytter sig et fugleliv til søen og omegnen. Der er bl.a. Skarv og skarvkoloni, som holder til nede omkring Møllekrogen. Der er udpeget et fuglereservat – det er ikke en officiel udpegning, men der er lavede nogle regler om færdsel på søen nede ved den del, som gør, at fuglelivet skal være uforstyrret. Der er havørne, som også udgør en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og der har man forsøgt med stiforslaget at tage højde for, f.eks. ved badestedet.

Den foreslåede sti tilsigter at forbedre offentlighedens adgang. DN har taget udgangspunkt i det projekt der i sin tid blev udarbejdet af Naturstyrelsen, og som næsten blev gennemført. Det var sådan, at man inden amtet blev nedlagt, eksproprierede arealer til en sti rundt om søen. Projektet videregav de til naturstyrelsen, fordi amterne blev nedlagt. Det var så meningen, at Naturstyrelsen skulle gennemføre og anlægge stien, og når stien var færdig, skulle de give projektet videre til de berørte kommuner, som skulle stå for vedligehold og pleje af stierne. Der skete det, at Vejdirektoratet underkendte den ekspropriation, der var foretaget, og derfor faldt hele projektet til jorden, og da amtet i mellemtiden var blevet nedlagt, blev stiprojektet forældreløst, og der har ikke været nogen til at føre det videre. Naturstyrelsen har opfordret kommunerne til at tage projektet op, men kommunerne har været af den opfattelse, at det

var den oprindelige aftale, hvor det var styrelsen, der stod for det, som stadig skal være gældende. Projektet er landet mellem to stole. Ikke desto mindre er i landsplandirektiv for området "Fingerplanen" lavet en arealreservation til en sti rundt om søen, og det er også blevet udpeget i de fire kommuners kommuneplan som en rekreativ sti.

Der ønskes en sti, der defineres som en rekreativ sti. Det oprindelige udspil gik på, at det skulle være en sti, der var både egnet til cyklister og gående, men på baggrund af det informationsmøde, som blev holdt på Esrum Kloster, og efterfølgende henvendelser bl.a. fra lodsejere og andre er der sket en nedskalering i anvendelsen således, at det foreslås, at stiforløbene kun skal være for gående.

Det foreslås, at der anlægges en 2 m bred sti med fast bund af en eller anden art, så den kan bruges hele året rundt. Det er op til kommunerne at tilrettelægge udformningen og den præcise placering af stien. Det er også tilsynsmyndigheden, der efterfølgende står for regelsættet for stien. Kommunerne har muligheden for efterfølgende inden for egen kommunegrænse at vælge at opskalere stien, sådan at det bliver lovligt at cykle på den. Det følger af, at stien er udpeget i et landsplandirektiv.

Han gennemgik endeligt de enkelte fredningsbestemmelser.

Jørgen Heinemeier, Miljøministeriet, oplyste, at også staten kan rejse fredningsforslag. I denne sag er staten ikke sagsrejer. Miljøstyrelsen er dog indstillet på at støtte fredningsforslag, hvor fredningsværdierne er størst, og hvor fredning er velbegrundet måde, således at det giver mening, navnlig i det omfang, det går ud over lodsejeres råderet. Der skal også tages højde for, at det er staten, der skal betale erstatning, hvis et fredningsforslag går igennem.

Staten har i samarbejde med Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening lavet en handlingsplan for fredninger, hvor der lægges vægt på, at fredningsindsatsen er i overensstemmelse med nogle hovedformål, herunder at frede større sammenhængende landskaber.

Forslaget har til hensigt at forbedre de eksisterende fredninger på to hovedpunkter. Det ene går på at modernisere de eksisterende fredninger ved at sammenskrive dem og gøre dem lettere forståelige og justere afgrænsningen lidt hist og pist. Det andet at skabe bedre adgang og bedre muligheder for at komme rundt om Esrum Sø. Selve de to hovedbegrundelser for at rejse denne sag bakker ministeriet principielt op om. Så overordnet set har ministeriet en positiv holdning til fredningsforslaget. Der er dog nogle punkter, som bør justeres. Ministeriet vil gerne komme med en konstruktiv kritik i nogle hovedtræk nu. Dette vil senere blive fulgt op af mere detaljerede skriftlige indlæg. Der sker efter forslaget en ændret afgrænsning af fredningsområdet, og det giver god mening. Det betyder bl.a., at man involverer nogle af de arealer, som ministeriet ejer, og som Naturstyrelsen administrerer i dag, bl.a. arealer ved Esrum Kloster, Møllegården og søen.

Forslaget rummer dog også nogle elementer, som der må tages afstand fra. F.eks. lægger forslaget op til, at det visse steder skal være forbudt at lave juletræer, energipil og andre udsigtshæmmende afgrøder, mens det andre steder modsætningsvis skal være tilladt. Det er efter ministeriets opfattelse baseret på en misforståelse af de fredningsbestemmelser, der allerede er, og det betyder så, at man uden at ville det, kommer til at foreslå en løsning, der i realiteten er en svækkelse af beskyttelsen af landskaberne i forhold til, hvad der tidligere har været gældende. Tiden og opvæksten er nok løbet fra nogle af de gamle begrænsninger for beplantning i fredningsområdet fra 1952. Nu er sagen fremme på bordet, og det giver mulighed for at udtrykke sig klart om, at det må være et fredningsmæssigt formål i dette område, at genskabe nogen af de udsigter, som er gået tabt. Det savner ministeriet i det forslag, der ligger. Der er brug for nogle meget klare signaler i formålsbestemmelsen om genskabelse af udsigtsforholdene, som de fire kommuner som plejemyndigheder skal arbejde videre med.

Den anden væsentlige anke angår de foreslåede stiforløb. Hvis man vil færdes rundt om søen inden for fredningsforslaget område i dag, skal man nogle gange ud på vejforløb. "Fingerplanen" er et landsplansdirektiv, som er en slags statslig binding for kommunernes planlægning. "Fingerplanen" indeholder oplysninger om, hvor der er rekreative stier, og hvor der gerne skal etableres nye. Der er et konkret statsligt ønske om, at der etableres en rekreativ sti rundt om søen. Det vil være en fortsættelse af en statslig planlægningsmæssig linje, som har gjort sig gældende helt tilbage fra 40'erne, hvor man lavede den første "Fingerplan". Idéen var at friholde nogle områder for bebyggelse, og at give hovedstadens befolkning mulighed for at komme ud i disse områder. Derfor bakker ministeriet selvfølgelig også grundlæggende op om, at der skabes nogle nye stistrækninger. Det foreliggende forslag lægger op til, at de nye stistrækninger kun skal være til gående færdsel. Den generelle regel i naturbeskyttelseslovens § 26 er jo, at hvis der er en vej, eller en sti af en god kvalitet, som er egnet til at cykle på med en almindelig cykel, så må man gerne cykle der og selvfølgelig også gå der. Det er den generelle regel, og den kan selvfølgelig fraviges i nogle ganske særlige tilfælde, hvis stien nærmest går lige forbi soveværelsesvinduet, eller der er en særlig sart og følsom art, man kommer til at genere. Men sådan nogle særlige omstændigheder kan ministeriet ikke se gælder for det stiforløb, der er foreslået nu, og derfor er der ikke grundlag for at fravige hovedreglen. De nye stier skal altså også kunne bruges til cykler. Det vil tillige gøre det realistisk for mange at kunne køre rundt om søen på cykel. Så det er efter ministeriets opfattelse også et argument for, at cykling skal være mulig. Det statslige ønske går på en overordnet rekreativ sti. En sti kun til gående er ikke overordnet.

Ministeriet har i øvrigt en række detaljerede bemærkninger, men de bliver sendt skriftligt.

Der blev holdt en kort pause

Formanden informerede om, at man senest 1. oktober 2019 kan indsende indlæg gerne via mail til nævnet.

Det er muligt, at fristen for indlæg bliver forlænget.

Forslagsstillerne vil få mulighed for at fremsætte bemærkninger hertil.

Bemærkningerne fra forslagsstillerne vil blive forelagt for lodsejere, myndigheder og organisationer m.v., og der vil blive mulighed for at fremkomme med eventuelle yderligere bemærkninger.

Inden fredningsnævnet træffer afgørelse i sagen, vil udkast til afgørelsen blive udsendt til lodsejere, myndigheder og organisationer m.v.

Afgørelsen skal træffes inden den 15. marts 2021. Der er dog mulighed for at udsætte tidspunktet for afgørelsen med 2 år fra dette tidspunkt.

Der er pt. ikke fastsat dato for besigtigelser i Gribskov og Helsingør. Fredningsnævnet vil indkalde lodsejere m.fl. til besigtigelse i løbet af efteråret. Det er muligt at fristen for indsendelse af synspunkter bliver forlænget.

Indlæg fra kommunerne:

Der var ikke yderligere indlæg fra **Hillerød Kommune**

Lotte Rye Wind, **Fredensborg Kommune**, oplyste, at man ikke har ønsket at være medrejsere af forslaget. Fredningsforslaget bliver først politisk behandlet i september, så kommunen har ikke nogen be-

mærkninger, udover at kommunen selvfølgelig håber, at fredningsnævnet vil være velvillige i forhold til fristen.

Lise Vølund, **Gribskov Kommune**. Kommune har ikke politisk behandlet forslaget og har heller ikke bemærkninger på nuværende tidspunkt.

Andreas Busch, **Helsingør Kommune**, oplyste, at kommunen ikke har behandlet forslaget politisk. Det skal behandles 15. september. Kommunen vil efterfølgende fremsende skriftlige bemærkninger. Kommunen har ikke yderligere bemærkninger på nuværende tidspunkt.

Lodsejerne:

Malou Skeel, repræsentant for familien Toft i Helsingør Kommune, undrede sig over, at DN og Hillerød Kommune på trods af efterspørgsel om detaljer vedrørende budget, ikke er kommet med materialet, eller svar. Hun ønskede endvidere oplyst, om de mange lodsejere, som var positive, om de særligt var lodsejere i Hillerød, eller om det også var fra andre kommuner.

Formanden bemærkede, at forslagsstilleren fra Hillerød Kommune kun har synspunkter, der dækker det område, som ligger i Hillerød Kommune.

Kaare Tvedergaard Kristensen oplyste for så vidt angår spørgsmålet om budgetoplægget over det samlede fredningsforslag, at det er sendt i høring hos de fire berørte kommuner og Miljøstyrelsen. Der er kommet en række indsigelser, som er blevet besvaret i det følgebrev, som er sendt til fredningsnævnet. Han giver Malou Skeel ret i, at der er kommuner, der efterspørger budgetoverslag, der er udarbejdet for hver af kommunerne. De vil blive sendt inden for ganske kort tid og inden 1. oktober.

Advokat Marlene Hannibal, advokat for en række lodsejere i Helsingør og andre kommuner. Hun oplyste, at der vil fremkomme et skriftligt indlæg senere. Hun ønskede, at det forskellen mellem de eksisterende fredninger og det foreliggende fredningsforslag tydeliggøres. Hvor strammes der op, og hvor slappes den. Der ses også at være noget, der helt udgår bl.a. nede ved Kovangen. Hun ønskede en udbygning af bilag 6 med en beskrivelse af de gamle fredninger, i hvilket omfang de bliver videreført og i hvilket omfang de bliver strammet.

Kaare Tvedergaard Kristensen tog advokat Marlene Hannibals bemærkninger til efterretning og bemærkede også i lyset af Miljøministeriets bemærkninger, at der er et behov for at justere beskyttelsesniveauet. Der er som udgangspunkt sådan, at man ikke kan erstatte en fredning af en ny, som har en svagere beskyttelse. Der er et enkelt område, som udgår af fredningsforslaget. Det er i Hillerød Kommune omkring vandværket. Det skyldes, at de oprindelige fredningsværdier er gået tabt.

Henrik Øster (?), Helsingør, ønskede oplyst, hvad Hillerød Kommune bygger den opfattelse på, at der er opbakning fra lodsejerne. Er det embedsmændene eller politikerne, der siger det.

Louise Kolding, Hillerød Kommune, bemærkede hertil, at man har talt med lodsejerne om sagen. Kommune har ikke talt med nogen, som var meget negativt indstillet eller var bekymrede. Hun bemærkede i øvrigt, at sagen er behandlet politisk for lang tid siden, og der var enighed om, at det var en god ide. Man har bl.a. ønsket at prioritere et stiforløb. I Hillerød har der været bred enighed om, at dette er vigtigt, fordi offentligheden herved får adgang til naturen.

Kaare Tvedergaard Kristensen tilføjede, at det er vigtigt at forstå i forhold til fredningsforslaget, at det ikke kun handler om de lodsejere, der er berørte af forslaget. Det strækker sig også ud over forslagets grænser i den forstand, at det også kommer til glæde og gavn for den øvrige offentlighed i de fire kommuner og generelt for hele Nordsjælland.

Marianne Victor Hansen, Helsingør, glædede sig over, at forslaget om stien har ændret karakter, og at der har været lyttet til de bekymringer, der har været udtrykt hele vejen af lodsejerne på dyrenes og naturens vegne. Hun bliver bekymret, når Miljøministeriet bemærker, at forslaget ikke er i overensstemmelse med den generelle statslige tilgang til at lave stier, og at kommunerne til hver en tid kan udbygge stien igen eller ændre stiens karakter til at også at være adgang for cyklister. Det ønsker hun en kommentar til samt til, om hvordan sagsrejserne selv vurderer konsekvenserne for lodsejere og dyrelivet i området. Der er en havørn, der er meget tæt på det planlagte stiforløb.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede hertil, at man har forsøgt at indgå et kompromis i forhold til både lodsejerønsker og de indsigelser, der er kommet fra DOF om at nedskalere færdslen på stien. DN vil forholde sig til de indsigelser, der kommer. DN er nødsaget til at skrive ind, at kommunerne kan ændre anvendelsen og tillade cyklister, fordi ellers ville det være i strid med den overordnede planlægning. Det betyder ikke, at stien bliver større, og at kommunerne kan gøre den bredere. Det betyder bare, at selve anvendelsen kan tillade cykelfærdsel.

Mads Fuglsang, Helsingør, oplyste, at han driftsleder for landbruget ”Skovlund”. Han ønskede oplyst, hvordan man er nået frem til, at området rummer mange hobbyprægede fritidslandbrug. Er det antallet af ejendomme, eller er det en arealopgørelse. Efter hans opfattelse er der overvejende tale om intensiv landbrugsdrift i området.

Der er lagt vægt på, at der skal etableres plejeplaner. Han undrede sig over, at man skriver, at sagsrejser ikke er bekendt med andre naturplejeaftaler i fredningsområdet. Han har etableret et naturplejeområde sammen med Helsingør Kommune oppe i den nordøstlige ende - der hvor Miljøstyrelsen viste, at der var blevet åbnet for træerne. Det er en plejeplansaftale, der er indgået, efter at det i 2013 blev politisk bestemt, at der skulle være mulighed for at lave plejeplaner inden for fredning. Der er udarbejdet en plejeplan, og der er blevet åbnet og skabt udsigt ud over søen. Der er desuden lavet en sti deroppe, som DN anvender i projektet. Så der er jo fra lodsejerside basis for at medvirke til det, som sagsrejser gerne vil have.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede hertil, at der er lavet en generel vurdering af anvendelsen af området. Det ses også en generel udvikling i resten af Danmark, hvor områder i stigende grad bliver anvendt beboelse af personer, som pendler til arbejde.

Den plejeplan, som Mads Fuglsang nævner, er netop en plejeplan, som også er nævnt i fredningsforslaget. Mads Fuglsang har ret i, at der er mulighed for at udarbejde plejeplaner allerede i dag, og det sker også nogle steder. Der er også indgået naturplejeaftaler i Fredensborg Kommune og Hillerød Kommune, og den mulighed bringer man videre i fredningsforslaget.

Malou Skeel, Helsingør, ønskede oplyst - i relation til fredningsforslagets formål om at beskytte og bevare plante- og dyreliv - hvilke undersøgelser, der er lagt til grund for en sti, som kan have mere eller mindre påvirkning af dyr mv.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede hertil, at DN's stiforslag bygger på det gennemarbejdede projekt, som Naturstyrelsen i sin tid var lige ved at gennemføre. Det var overvejet, hvordan man forstyrer mindst muligt og samtidig tilgodeser andre relevante forhold. I forbindelse med det nye fredningsforslag skal der også laves en miljøvurdering. Der er allerede lavet en afgrænsningsrapport, som er sendt i høring hos kommunerne og hos Staten, og det har givet anledning til, at der er udarbejdet udkast til miljøvurdering, som så igen skal i høring.

Søren Bakholt, Fredensborg, udtrykte bekymring omkring, hvilken type sti det skal være. DN lægger op til, at det skal være en stille sti – en vandresti - men kommunerne kan så løfte den til noget andet. Nu

kan han så høre ministeriet sige måske med vetoret, at det skal være en cykelsti. Han huskede fra det tidligere projekt, at et af punkterne var, at man ikke ønskede at have en "racerbane" rundt om Esrum Sø. Han går ud fra, at det var en af bevæggrundene til, at DN foreslår en stille sti, hvor man kan vandre rundt. Han ønskede oplyst, om der er et veto fra ministeriet, der siger, at det skal være en cykelsti.

Formanden Morten Larsen oplyste, at fredningsnævnet er et uafhængigt statsligt nævn. Der er ikke nogen, som kan pålægge nævnet noget. Det kan man selvfølgelig, hvis der er lovmæssig grund til det, men det er nævnet, der træffer afgørelsen i sagen – ikke Miljøstyrelsen.

Søren Lund Jensen, Helsingør, oplyste, at han deltog ved Esrum Koster-høringen. Han er geolog og vant til at kigge på landskaber. Han arbejder og ser på landskaber mange steder, bl.a. i Skandinavien. Der er en uoverensstemmelse mellem de to hovedpunkter i dette forslag. Landskabsfredningen og stisystemet. Man bør have betydelig opmærksomhed på udsynet fra vandkanten, når man skal vurdere landskabet og nyde landskabets værdier. Billedmaterialet i sagen er taget fra høje punkter. Hvis man vil have sammenhæng i landskabet i fredningen og lave en harmonisk fredning, skal man selvfølgelig have et stisystem, der understøtter den landskabsfredning, man vil lave.

Svend Madsen, Hillerød, oplyste, at han er 5. generationslandmand på et fuldtidslandbrug. Man vælger at lægge en sti gennem et område, hvor havørnen sidder og hviler om foråret. Man har samtidig valgt at lægge ejendommen ind i Nationalparken. Han finder, at fredningen er ok, som den er, men stien er en modsætning til den fredning der er foreslået. Alle er velkomne til at komme ned og nyde naturen, men stien bør ikke kunne anvendes af cyklister.

Gert Rud, Hillerød, oplyste, at han har en lille ejendom i Hillerød. Han er ikke ubetinget tilhænger af forslaget. Han repræsenterer også en forening af landbrugere i Nationalparken. Nationalparken er landbrugere, der har lagt jord ind i Nationalparken. Dialogen har taget mange år, og der er endelig blevet etableret en Nationalpark på frivillighedens basis. Han fandt det ejendommeligt, at det første han oplever er at få breve om fredning af Esrum Sø, og at de forskellige landbrugere skal afgive jord til en sti. Det strider imod det, de er blevet lovet i forbindelse med etablering af nationalparken. Generelt er han imod fredning, der ødelægger sårbar natur. Det være sig veksler eller dyreliv generelt, og så mener han, at der er masser af adgang dertil. Han har boet i Hillerød i 40 år, og han tilbragt masser af tid på og langs Esrum Sø. Man kan ikke tvinge landbrugere, der har lagt deres jord frivilligt ind i Nationalparken, til at afstå jord til fredningen. Han bemærkede i øvrigt, at der tilsyneladende ikke er politisk opbakning til fredningsforslaget i tre af kommunerne.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede i relation til Nationalparken, som flere har nævnt, at han gerne vil understrege, at der er noget, der hedder fredning, og så er der noget, der hedder nationalpark. De to ting har ikke noget med hinanden at gøre. Fredningen forhindrer ikke nogen af de initiativer og tiltag, som man vil have i nationalparkregi. Nationalparken har brugt mange år på at aftale frivillighed og finde ud af, hvad der skulle med, og hvad der ikke skulle med. Det er gjort fuldstændig uafhængig af fredningsforløbet, og selve fredningstanken er jo startet lang tid inden nationalparken, blev nævnt og tænkt af nogen.

Gert Rud, Hillerød, tilføjede, at de i foreningen også har en målsætning om at få flere medlemmer. Det kan blive vanskeligt med det foreliggende fredningsforslag.

Louise Kolding, Hillerød Kommune, var enig i, at det kan blive svært. Det forhold, at man har lagt sin ejendom ind under Nationalparken, udelukker imidlertid ikke, at ejendommen kan være omfattet af en fredning.

Vicki Victor Hansen, Helsingør, opfordrede til, at man tager hensyn til dyre- og fuglelivet. DN siger, at der er undersøgt en hel masse, inden stien blev planlagt, men det hun er ikke sikker på. Hun bor meget

tæt på havørnen, og den er lige præcis, der hvor stien skal gå. Det lyder fint nok, hvis man muligvis kan lave stien uden cykler, men hvem er tilsynsmyndighed på det, og kommer de ud, når der kommer 50 mountainbikes kørende. Det var hun sikker på, at de ikke gør. Det kunne godt bekymre hende, at selv om der er forbud, så vil der være både cykler og mountainbikes og måske også knallerter. Det er et ømtåleligt område, og havørnen er ved etableres sig, og hun vil meget gerne beholde den. Hun kan se både fordele og ulemper ved det, men det er vigtigt, at man tager hensyn til naturen.

Helle Ølund, DN Helsingør, forstod godt bekymringen med cykelstien. Men der vil blive givet mulighed for at etablere klaplåger, og hvis der bliver lavet et vist antal klaplåger, så troede hun ikke, at der kommer horder af cyklister. Den enkelte cyklist, der gerne vil nyde naturen, kan godt åbne en klaplåge og gå igennem, men der må være muligheder for at begrænse det.

Pia Klee, Helsingør, oplyste, at hun er lodsejer og har en ejendom i fredningen, hvor det er utydeligt, hvad man må og ikke må. Hun syntes, at det er meget positivt, at man opdaterer fredningen. Hun efterspurgte rådgivning, hvordan man bliver klogere på hvad man må og ikke må. Hun har haft fantastisk hjælp fra Helsingør Kommune i forbindelse med fældning af nogen træer, men hvor henvender man sig med råd og vejledning.

Formanden oplyste, at rigtige vej er at gå til kommunen, hvis man ønsker at foretage sig noget på sin ejendom. Hvis man som lodsejer står i en situation, hvor man f.eks. ønsker at foretage en forbedring af bebyggelsen på sin ejendom, så kan man spørge sin kommune, om det er noget, som vil give anledning til at man skal søge dispensation hos fredningsnævnet først, og så vil det ofte være sådan, at det er kommunen, der videresender ansøgningen til fredningsnævnet med en beskrivelse af de fredningsbestemmelser, der gælder, og en beskrivelse af projektet, måske vedlagt lodsejerens eget forslag. Kommunen er tilsynsmyndighed, og tilsynet går på om de fredningsbestemmelser, der er eller er foreslået, bliver overholdt.

Steen Andersen oplyste, at han og hans familie i generationer har haft adgang til Esrum Sø, som nabo og grundejer. Han har fået kendskab til denne offentlige høring fra sin datter, der bor i Fredensborg og også har adgang til søen. Steen Andersen har ikke fået indkaldelse til denne offentlige høring om fredningsforslaget.

Formanden bemærkede hertil, at det måske skyldes, at han ikke er lodsejer i fredningsområdet. Nævnet kan ikke vide noget om, hvem der i tilgrænsende områder har interesse i fredningsforslaget.

Steen Andersen bemærkede endvidere, at han har savnet annoncering af sagen. Han synes, at der burde have været mere annoncering. Han har taget kontakt til lokalavisen og spurgt, hvorfor de ikke skriver noget om det. Han er stødt på noget, der hedder Brugerrådet for Esrum Sø. Hvor meget har man samarbejdet med dem, de har vel også nogle meninger? Dette forslag går til søkanten og stopper der. Hvad sker der på søen? Når man taler om dyrelivet, så bør man også være opmærksom på det forøgede aktivitet, der er kommet på søen. Ovenikøbet er der her på lørdag kapsejls med 100 kajaker rundt om søen, og hvis der lige pludselig er en sti på den ene side af søkanten og så kajakerne så tæt på kanten, som man kan komme, så er der ikke meget ro der mere. Han opfordrede til, at der ikke blev lavet en sti og pegede på, at 2/3 af søen kan man komme ned til med de nugældende forhold. Ier til børnebørnene, bl.a. ved Jonstrup, hvor der er fantastisk udsigt over Esrum Sø. Det ville gavne meget mere. Han føler også, at det forslag er en skjult dagsorden for DN, for når man vil frede noget, så skal man vel ikke pludselig anlægge en sti, hvor alle dyrene forstyrres.

Formanden redegjorde for reglerne om annoncering af et fredningsforslag. Han medgav, at det kunne være ønskeligt, at der som tidligere, også skete annoncering i bl.a. lokalaviser.

Andreas Høll, oplyste, at han er landbrugsrådgiver. Han ønskede at spørge forslagsstillerne, om de har sikret sig, at fredningsbestemmelserne ikke står i vejen for, at de landmænd eller dyreholdere, der udfører naturpleje, kan få gavn af de støtteordninger, der er til det formål. Han uddybede, at han selv har sendt to ansøgninger til Landbrugsstyrelsen, og han var chokeret over resultatet. I det ene tilfælde fik han et blankt nej. Det vil sige, at fredningsbestemmelserne er udformet på en sådan måde, at de direkte forhindrer, at man får gavn af disse støtteordninger. I det andet tilfælde var det på et hængende hår, at Landbrugsstyrelsen kom til den konklusion, at det lige kunne gå i dette tilfælde. Han sikret sig, at det er konformt?

Kaare Tvedergaard Kristensen bekræftede, at man godt kan søge tilskud til pleje af græs og andre naturtiltag inden for fredningsområdet, således som det er i dag. Der er ikke som sådan nogen begrænsning på landbrugsarealer eller andet end dette forbud mod bestemte afgrøder, altså energipil, juletræer o.lign, og det kan man ikke som naturplejer gå ind og forsøge at få tilskud til under nogen omstændigheder. Så er der bestemmelsen omkring § 3-områderne, men den fastfryser bare den nuværende arealanvendelse af § 3, og den har ikke indflydelse på, om man kan søge tilskud.

Andreas Høll oplyste, at han netop har mistet sit økonomiske tilskud til et § 3-område.

Birgitte Ingrisch, DN, oplyste, at hun ikke havde detaljeret kendskab hertil, men anførte, at man kan overveje at udforme bestemmelserne, således at man fortsat kan søge de sædvanlige frivillige ordninger. DN vil se nærmere på dette spørgsmål.

Søren Sørensen, Hillerød, spurgte til de kortbilag, hvor der er aftegnet en stiplede linje i søkanten, der går nede fra og nærmest hele vejen op til Gribskov, om der er planlagt en sti ud over det, der allerede findes.

Kaare Tvedergaard Kristensen forklarede, at fredningsforslagets bestemmelser kun gælder inden for selve fredningsområdet. Alt hvad der ligger uden for fredningsområdet, har fredningen ingen indflydelse på. Så det forslag, Søren Sørensen henviser til, er sandsynligvis udpegninger, der findes i Fingerplanen eller i lokalplanerne, hvor man har lavet en grov skitse, over hvor er det, man gerne vil have en forbindelse. Det har fredningen ingen indflydelse på.

Steen Kähler, Helsingør, anførte, at han er rigtig skeptisk over for forslaget. Han har heller ikke mødt en lodsejer, som går ind for projektet. Ud fra hans synspunkt handler det ikke om at revidere tidtidsvarende fredninger, men om muligheden for at gennemføre et nyt fredningsprojekt. Det virker som om, at DN vægter benyttelse langt højere end beskyttelse. Det finder han dybt problematisk, ikke mindst fordi man nord og øst for søen lægger op til en fornyet behandling af det gamle stiprojekt. Det der skete var, at Fredningsnævnet og Naturklagenævnet afviste, at stien kunne ligge dér. Det vil sige, at de afviste den stiføring, som man rent faktisk nu lægger op til igen. Samtidig ville han gerne støtte dem, der i forhold til Nationalparken – Kongernes Nordsjælland – har sagt, at det man gør her, det er at lægge gift for samarbejdet. Det finder han også dybt problematisk. Der ligger rent faktisk et strategipapir, hvor meningen var, at man ligesom ventede med at fremsende det her forslag, til at Nationalparken var vedtaget, og man godt vidste, at der var et problem omkring det med frivilligheden. Nu vil man gå ind og lave en tvangssekspropriering.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede hertil, det er rigtigt, at på et tidspunkt blev fredningsarbejdet sat i bero efter en forespørgsel fra kommunerne, fordi de var dybt involveret i udarbejdelsen af Nationalparken. Det ændrer ikke på, at intentionen og åbenheden omkring fredningsforløbet har været der fra starten fra DN's side. Nationalparken og fredningsforslaget udgør imidlertid to selvstændige projekter. Man kan godt både have en rekreativ anvendelse af et område og samtidig have den bedste natur.

Steen Kähler tilføjede, at han er enig i, at det handler om at få skabt noget udblik og noget oversigt. Man har valgt et forsidebillede, der er taget oppe fra Jonstrup, som svarende til den alternative stiføring, der har været fremført, men det er altså ikke den stiføring, der er valgt, men DN vælger alligevel et forsidebillede, der illustrerer det, som man også var inde på før. Det handler om at kunne lave et sammenhængende stisystem, hvor man kigger rundt og ned på søen. Han syntes, at det ville være helt naturligt, at hvis man vil lave et sammenhængende stisystem, så har man de 6-7 km, der er på vestsiden af søen – altså Gribskov – og så på den anden side, der får man overblik og over søen, ned over istidslandskabet, som DN selv var inde på. Det vil være fuldstændig tåbeligt at lave et sammenhængende stiprojekt, hvor det er nøjagtig samme oplevelse på både venstre og højre side.

Kaare Tvedergaard Kristensen anførte hertil, at der også er forskelle. Hvis man ser på stiforløbet op gennem Gribskov, så ligger det relativt tæt på søen. Der får man nærheden til søen ved udsigten ud mellem træerne. Stiforløbet, som DN foreslår på den østlige side, bugter sig på en helt anden måde i landskabet. Man kommer op i baglandet og får udsigten hen over søen, og så kommer man ned mod søbreden og oplever nærheden til søen.

Mads Fuglsang, Helsingør, spurgte med hensyn til plejeplaner, om en fredningsbestemmelse overtrumfer naturbeskyttelseslovens § 3 i forhold til søer, enge og moser.

Kaare Tvedergaard Kristensen svarede, at den beskyttelse, der ligger i naturbeskyttelseslovens § 3, er et forbud mod aktive tilstandsændringer, som er menneskeskabte. Det er ikke den tilstandsændring, som sker naturligt. F.eks. kan et engområde undergå naturlige ændringer, som kan føre til, at det muligt ikke længere er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Med en fredningsbestemmelse kan man tilslige at opretholde en tilstand, som indebærer, at området fortsat må anses for omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Jørgen Heinemeier tilføjede, at man kan anskue det sådan, at fredning og § 3-beskyttelsen supplerer hinanden, fordi det, som en fredning tilfører i forhold til den normale beskyttelse af § 3, det er netop muligheden for at udføre pleje for at bevare den naturtype, som i udgangspunktet er beskyttet gennem § 3.

Poul Erik Pedersen, formand for Friluftsrådet, anførte, at Friluftsrådet har drøftet forslaget ved flere lejligheder gennem flere år, og man også har været meget opmærksomme på det principielle i stiforløbet Esrum Sø rundt. Friluftsrådet kan støtte forslaget, som for så vidt angår en stiforbindelsen udspringer af et landsplandirektiv. Det er også vigtigt, at man får ”moderniseret” landskabets vilkår og regelsæt. Derfor er det også vigtigt for fremtidig pleje at få vilkår, som sikrer, at aftaler bliver overholdt. Friluftsrådet lægger vægt på, at udsigten over søen bliver prioriteret højt og sikres ved udarbejdelse af plejeplaner og andre indsatser. Friluftsrådets primære interesseområde er adgangsvilkårene for offentligheden til det åbne land og naturen. Området omkring Esrum Sø er et unikt naturområde af national betydning. Der er formentlig nogle detaljer i stiforløbet, der kan diskuteres, hvilket må ske gennem den fortsatte sagsbehandling. Friluftsrådet finder, at stier som hovedregel bør være tilgængelige for såvel gående som cyklende og evt. tillige for folk til hest. Rådet er dog opmærksom på den generelle bekymring for mountainbikere. I de konkrete tilfælde, hvor stier også er åbne for cyklister, viser det sig imidlertid ofte, at der tages hensyn, og at de bekymringer, der hyppigt gøres gældende, ikke finder reelt udtryk.

Carol Buhl, oplyste, at hun finder, at der også bør inddrages trafikikkerhedsmæssige hensyn. Et stiforløb ville nok have den virkning, at børn, der skal cykle til skole eller til busstoppested, ikke skal cykle på veje, der kun er beregnet til biler. Men det ville være mere hensigtsmæssigt, at gøre vejene mere sikre for cyklister. For så vidt angår kloakering, har Helsingør Kommune fornyligt besluttet ikke at kloakere det område, hvor hun bor. Hun er derfor gået i forhandling med kommunen om etablering af et naturligt rensningsanlæg med måske pil, som er et træ der vokser spontant i fugtige områder. Hun finder i

Øvrigt, at fredningsforslaget i højere grad handler om at frede et kulturlandskab end om at frede naturen. Indsatsen, der skal sikre udsigten over søen, hører efter hendes mening til i en anden tid.

Kaare Tvedergaard Kristensen bemærkede, at man kommer ind på noget af det i forbindelse med nedskaleringen af Esrum Søvej. Det har været et svært punkt at forholde sig til, fordi søens udformning og den bagvedliggende smeltevandsdal gør, at det er meget snævert og vådt område, hvor man ikke rigtigt har mulighed for at udvide vejen. Det, der er markeret som værende sti, er i virkelig Esrum Søvej. Der har man tidligere, da man havde projektet fra Naturstyrelsens side, opfordret til, at man laver en prøveløsning for nedskalering og evt. prøvelukning af vejen, så den bliver mere trafikikker.

Birgitte Garde, DOF, oplyste, at man støtter, at der arbejdes på etablering af et stianlæg, at de gamle fredninger samles i én fredning. Foreningen vil i øvrigt redegøre nærmere for sine synspunkter i et skriftligt indlæg.

Formanden takkede for indlæggene og de fremkomne synspunkter.

Der foretoges herefter besigtigelse af udvalgte områder i de dele af fredningsforslaget, der angår Hillerød og Fredensborg Kommuner.

Formanden oplyste, at første mødested var ved Stenholtsvang, kl. 13.30.

Morten Larsen
nævnformand